

Eljáró bíróság: Zalaegerszegi Járásbíróság

Az ügy száma: 1.P.20.167/2023/3.

A felperes:

A felperes jogi képviselője:

Az alperes:

Az alperes jogi képviselője:

A per tárgya: deviza alapú kölcsön

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: III / 0 0 5 5 7 - 0 / 2023	
Érkezett: 2023 MARC 1 4.	
Érkezés módja	
☐ POSTÁN	☒ @ EGYÉB:
Melléklet:	Kezelőiroda:

V É G Z É S:

A bíróság hivatalból kezdeményezi az Alkotmánybíróságnál a Kúria 6/2022. JEH határozata (Jpe.III.60.027/2022/15. szám) alaptörvény-ellenességének megállapítását, megsemmisítését és a Zalaegerszegi Járásbíróság előtt 1.P.20.167/2023. szám alatt folyamatban levő ügyben való alkalmazásának kizárását.

A bíróság a peres eljárást az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezésére tekintettel felfüggeszti.

A végzés ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

I. Az Alkotmánybíróság hatáskörét megállapító és az indítványozó jogosultságát megalapozó alaptörvényi és törvényi rendelkezések:

- [1] Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) 24. cikk (2) bekezdés b) pontja szerint az Alkotmánybíróság bírói kezdeményezésre soron kívül, de legkésőbb kilencven napon belül felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazandó jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját. A (3) bekezdés a) pontja alapján az Alkotmánybíróság ezen hatáskörében megsemmisíti az Alaptörvénnyel ellentétes jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést.
- [2] Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése értelmében ha a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli (...) – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál kezdeményezi a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-

1.P.20.167/2023/3. szám

ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását.

- [3] Az Abtv. 37. § (2) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság (...) bírói kezdeményezés alapján folytatott egyedi normakontroll eljárásban (...) felülvizsgálja (...) az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésében meghatározott jogegységi határozatoknak az Alaptörvénnyel (...) való összhangját. Az indítványozókra, az eljárásra és a jogkövetkezményekre a jogszabályok felülvizsgálatára vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.
- [4] A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 131. § (1) bekezdése szerint a bíróság az Alkotmánybíróságnak (...) jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására (...) irányuló eljárását az Alkotmánybíróságról szóló törvényben foglalt szabályok szerint hivatalból vagy kérelemre kezdeményezheti.

II. Az ügy rövid ismertetése és az indítvány indokai

- [5] A felperes jogelődje, a [REDACTED] mint hitelező és az alperes mint adós 2005. augusztus 4-én 2.552.000.-Ft – gépjárművásárlás finanszírozásához szükséges – kölcsön biztosítása céljából deviza alapú kölcsönszerződést kötöttek. A felperesi jogelőd 2009. január 6-án kelt nyilatkozatával a kölcsönszerződést azonnali hatállyal felmondta, mivel az alperes fizetési kötelezettségének nem tett eleget. A felmondást követően a felperesi jogelőd a kölcsönszerződésben kikötött vételi jogával élve a gépjárművet értékesítette; az alperesnek a gépjármű vételárával történő elszámolás után 1.659.641.-Ft összegű tartozása maradt fenn, amelyből a tőke 1.494.377.-Ft volt. A felperesi jogelőd tartozás megfizetésére irányuló írásbeli fizetési felszólítását az alperes 2009. június 12-én vette át. A felperesi jogelőd az alperessel szemben fennálló követelését 2014. március 14-én a felperesre engedményezte, az engedményezésről az alperes 2014. június 6-án értesült.
- [6] A felperes a teljes követelésből 170.000.-Ft tőke és járulékai megfizetése iránt 2017. október 19-én fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet terjesztett elő, alperesi ellentmondás hiányában a fizetési meghagyás 2017. november 16-án emelkedett jogerőre. A felperes a kérelemben külön feltüntette, hogy a fennmaradó követelés vonatkozásában jogfenntartással él. A felperes 2022. február 22-én a fennmaradó tőkekövetelés és járulékai megfizetése iránt fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet terjesztett elő az alperessel szemben, a fizetési meghagyásos eljárás az alperes ellentmondása folytán perré alakult.
- [7] A felperes kereseti kérelmében 1.324.377.-Ft és ezen összeg után 2009. június 11. napjától a kifizetés napjáig járó, a mindenkorli jegybanki alapkamat kétszeresének megfelelő mértékű késedelmi kamat megfizetésére kérte kötelezni az alperest. A késedelmi kamat 2023. március 3-án fennálló összege 1.238.532.-Ft. Az alperes írásbeli ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Érdemi védekezésében elsődlegesen elévülési kifogással élt a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 324. § (1) bekezdése és 325. § (1) bekezdése alapján.
- [8] A bíróság 1.P.20.198/2022/12. számú jegyzőkönyvbe foglalt végzésével a peres eljárást a Kúria előtt Jpe.60.027/2022. számon folyamatban levő jogegységi eljárás befejezéséig felfüggesztette. A végzés indokolása szerint a bíróságnak elsődlegesen abban a jogkérdésben kell döntenie, hogy az eljárás hivatalból történő megszüntetésének ítélt dologra figyelemmel helye van-e a Pp. 240. § (1) bekezdés a) pontja alapján alkalmazandó Pp. 176. § (1) bekezdés d) pontja szerint. A felperes az alperessel szemben ugyanis olyan követelést érvényesít,

1.P.20.167/2023/3. szám

amelynek egy részét ugyanazon ténybeli és jogi alapon indított más eljárásban már jogerősen elbírálták, azaz a Pp. 360. § (1) bekezdése alapján fűződik-e a felek között korábban folyamatban volt perben hozott jogerős ítélethez – jelen esetben ítélethatalyú jogerős fizetési meghagyáshoz – anyagi jogerőhatás, ha az új keresettel a követelésének még nem érvényesített részét teszi a per tárgyává.

- [9] A Kúria 6/2022. JEH határozata (Jpe.III.60.027/2022/15. szám, a továbbiakban: jogegységi határozat) 2023. február 15-én került a Magyar Közlönyben közzétételre. A bíróság a Pp. 128. § (1) bekezdés d) pontja alapján elrendelte a peres eljárás folytatását.
- [10] Az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése szerint a Kúria biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz. A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 42. § (1) bekezdése értelmében az alsóbb szintű bíróságok számára a Kúria jogegységi határozata kötelező a Magyar Közlönyben történő közzététel időpontjától kezdődően.
- [11] A bíróságnak a Pp. 176. §-ában felsorolt perakadályokat – így a Pp. 176. § (1) bekezdés d) pontjában rögzített ítélt dolog anyagi jogerejét is – hivatalból vizsgálnia kell és ezen perakadály későbbi észlelése esetén hivatalból az eljárás megszüntetésének van helye a Pp. 240. § (1) bekezdés a) pontja alapján. A jogegységi határozat szerint ha a fél az anyagi jogból eredő követelésének csak egy részét érvényesíti, az ítélet jogereje nem terjed ki a nem érvényesített követelésrésze. Ebből következően jelen ügyben perakadály nem áll fenn, a felperes keresetét érdemben kell elbírálni, ugyanakkor a bíróság a jogegységi határozat alaptörvény-ellenességét észlelte az V. pontban részletezett indokok alapján.

III. A vizsgálandó jogegységi határozat pontos megjelölése

- [12] A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának a követelésrész érvényesítése esetén az anyagi jogerőhatás érvényesüléséről szóló 6/2022. JEH határozata (Jpe.III.60.027/2022/15. szám)
1. Ha a fél az anyagi jogból eredő követelésének csak egy részét érvényesíti, az ítélet jogereje nem terjed ki a nem érvényesített követelésrésze.
 2. A még nem érvényesített követelésrésze újonnan megindított perben vizsgálhatók a keresettel érvényesített jog érdemben el nem bírált anyagi jogi feltételei.

IV. Az Alaptörvény megsértett rendelkezései, e jogsérelem lényege és az indítványban hivatkozott további jogszabályi rendelkezések

- [13] Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint Magyarország független, demokratikus jogállam.
- [14] A bíróság álláspontja szerint a jogegységi határozat sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti jogállamiság elvéből levezetett és a jogállamiság részének tekintett jogbiztonságot [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 59, 65.].
- [15] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése alapján mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

1.P.20.167/2023/3. szám

- [16] A bíróság álláspontja szerint a jogegységi határozat sérti a tisztességes eljáráshoz való jog részét képező {22/2014. (VII.15.) AB határozat, Indokolás [49]} ügyek ésszerű időn belüli elbírálásának és a fegyverek egyenlőségének követelményét.
- [17] A Pp. 176. § (1) bekezdés d) pontja szerint a bíróság – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – a keresetlevelet visszautasítja, ha a felek között ugyanabból a ténybeli alapból származó ugyanazon jog iránt indított más perben a perindítás joghatása már beállt vagy annak tárgyát már jogerősen elbírálták. A Pp. 240. § (1) bekezdés a) pontja alapján a bíróság az eljárást – annak bármely szakaszában – hivatalból megszünteti, ha a keresetlevelet az előbbi okból már vissza kellett volna utasítani.
- [18] A Pp. 360. § (1) bekezdése értelmében a keresettel és az ellenkövetelés fennállta tekintetében érdemben elbírált beszámítással érvényesített jog tárgyában hozott ítélet jogereje kizárja, hogy ugyanabból a tényalapból származó ugyanazon jog iránt ugyanazok a felek – ideértve azok jogutódait is – egymás ellen új keresetet indíthassanak, vagy az ítéletben már elbírált jogot egymással szemben egyébként vitássá tehessék.

V. Indokolás arra nézve, hogy a sérelmezett jogegységi határozat miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel

- [19] A jogegységi határozat meghozatalára a Kúria Polgári Kollégiumának vezetője által a Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja szerint – a Bszi. 33. § (1) bekezdés a) pontjában biztosított jogkörében – előterjesztett előzetes döntéshozatali indítvány alapján került sor a jogegység biztosítása érdekében, mivel a Kúria az anyagi jogerő tárgyi terjedelmét értelmező két – a Bírósági Határozatok Gyűjteményében (a továbbiakban: BHGY) közzétett – határozata ellentmondó döntéseket tartalmaz. A Kúria Pfv.V.20.197/2021/4. számú végzésében akként foglalt állást, hogy az anyagi jogerő a jogalaphoz és az elbírált követeléshez fűződik, az ítélet jogereje a korábbi perben nem érvényesített követelésrészre nem terjed ki. Ezzel szemben Pfv.III.21.548/2019/7. számú részítéletében akként döntött, hogy az érvényesített jog a követelés alapjául szolgáló jogot, vagyis azt a jogalapot jelenti, amelynek érvényesítése útján a fél a keresete szerinti követeléshez hozzá kíván jutni, ezért az érvényesített jog fogalma alatt nem lehet az érvényesített követelést érteni. A Kúria Jogegységi Tanácsa – az Alaptörvény 28. cikkében foglaltakat is figyelembe véve és a Pp. rendelkezéseit az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével összhangban vizsgálva – arra a következtetésre jutott, hogy a polgári eljárásjog egymással összefüggő szabályrendszere alapján az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének az az értelmezése vezethető le, hogy amennyiben a fél az anyagi jogból eredő követelésének csak egy részét érvényesíti, az ítélet jogereje nem terjed ki a nem érvényesített követelésrészre (Indokolás [36] bekezdés). A jogegységi határozat a többségi határozattól eltérő álláspontot is tartalmaz, ez utóbbi szerint a Pp. 360. § (1) bekezdése nem a követelés vagy a kereset elbírálásához, hanem a kereset egyik eleme, az érvényesített jog elbírálásához köti az anyagi jogerőhatást, amely megtörténik a követelésrész elbírálásával, azaz az anyagi jogerőhatás az érvényesített alanyi jog elbírálásához fűződik (Indokolás [59]-[60] bekezdések). Mind a többségi, mind az eltérő álláspontnak számos – alapjogi érveket is magában foglaló – indoka volt.
- [20] A bíróság mindenekelőtt azt emeli ki, hogy az Alaptörvény Záró és vegyes rendelkezéseinek 5. pontja szerint az Alaptörvény hatálybalépése előtt meghozott alkotmánybírósági határozatok hatályukat veszítették, e rendelkezés azonban nem érinti az ezen határozatok által kifejtett joghatásokat. Így a bíróság jelen végzésében tartalmilag hivatkozik az Alaptörvény hatálybalépése előtt született alkotmánybírósági döntésekre is, figyelemmel azon

alkotmánybíróági gyakorlatra, amely szerint az Alkotmánybíróság a 2013. április 1-jét követően hozott döntéseiben is felhasználja a korábbi határozatokban szereplő érveket, jogelveket és egyéb megállapításokat tartalmi vagy kontextuális egyezőség esetén és e döntéseket forrásként jelöli meg {13/2013. (VI.17.) AB határozat, Indokolás [32]-[34]}.

- [21] Az Alkotmánybíróság gyakorlata már a régi Alkotmány (1949. évi XX. törvény) hatálya alatt egyértelművé tette, hogy a jogegységi határozat alkotmányos felülvizsgálata nemcsak formai szempontból értékelhető, az Alkotmánybíróság tehát nem csupán azt vizsgálhatja, hogy a Kúria – túllépve az Alaptörvény 25. § (3) bekezdésében meghatározott jogértelmezésen – új jogi normát hozott-e létre és ezzel sérti az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdése szerinti hatalommegosztás elvét, hanem hatáskörébe tartozik a jogértelmezés keretei között maradó jogegységi határozat tartalmi, alkotmányossági felülvizsgálata is [70/2006. (XII.13.) AB határozat, ABH 2006, 786, 795-800.]. A jogegységi határozat a „[j]ogszabály tartalmát bővítheti, szűkítheti vagy éppen az értelmezéssel joghézagot tölthet ki, ezért esetről-esetre szükséges vizsgálni, hogy a jogegységi határozat önálló jogszabályi tartalommal »eloldódott-e« az értelmezett jogszabálytól vagy sem” [42/2005. (XI.14.) AB határozat, ABH 2005, 504, 513-514.].
- [22] Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az állam és elsősorban a jogalkotók kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy „[a] jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. A jogbiztonság tehát nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is” [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 59, 65.]. Az Alkotmánybíróság több döntésében is hangsúlyozta, hogy a jogbiztonság e szempontjainak súlyos megsértése a jogállamiság sérelmét is jelenti. A jogállamiság elve ugyanakkor nem kiegészítő, másodlagos szabály és nem pusztán deklaráció, hanem önálló alkotmányjogi norma, amelynek sérelme önmagában is megalapozza valamely jogszabály alaptörvény-ellenességét [11/1992. (III. 5.) AB határozat, ABH 1992, 77.; 21/1993. (IV. 2.) AB határozat, ABH 1993, 172.].
- [23] Az Alkotmánybíróság a jogerő létjogosultságát a kezdetektől fogva a jogbiztonság követelményéből vezette le, ami a régi Alkotmány 2. § (1) bekezdése, illetve a hatályos Alaptörvény B cikk (1) bekezdése szerinti demokratikus jogállamiság egyik alapvető eleme. „A jogerő intézménye annak biztosítékát szolgálja, hogy valamely jogalkalmazó szerv döntése véglegessé váljon, vagyis a benne foglalt rendelkezések végrehajthatóak legyenek, az ne legyen megtámadható rendes jogorvoslattal és a benne eldöntött tény- és jogkérdések ne – vagy csak szigorú kivételek alapján – válhassanak újabb vita tárgyává. Az a közérdek nyilvánul meg benne, hogy a jogviszonyok idővel lezártnak minősüljenek és azok védve legyenek mindennemű beavatkozástól. Erre egyrészt azért van szükség, hogy a jogvitában érintett személyek viszonyai ne maradjanak függő helyzetben, másrészt pedig azért, hogy az eldöntött kérdés utólag ne legyen módosítható” {3133/2017. (VI. 8.) AB határozat, Indokolás [29]}. Az Alkotmánybíróság fenntartotta azon korábbi gyakorlatát is, miszerint „[a]z anyagi igazságosság jogállami követelménye a jogbiztonságot szolgáló intézményeken és garanciákon belül maradva valósulhat meg” {9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 59, 65.; 34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [145]}.
- [24] A jogerő tiszteletben tartásának követelménye ugyanakkor a jogállamiságon túl összefüggésben áll az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes eljáráshoz való joggal. Az Alkotmánybíróság a tisztességes eljáráshoz való jog részét képező bírósághoz

fordulás alapjoga elemének tekinti a jogerős ítéletek hatékonyságát és a jogerő tiszteletben tartásának követelményét, amely azonban a jogállamiság elvétől elvonatkoztatottan nem értelmezhető {30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [81]}. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépését követően is kimondta, hogy a jogerő tisztelete nem abszolút és áttörhetetlen eleme a jogbiztonságnak. A lezárt jogviszonyok érinthetetlenségének tilalma alól engedhető kivétel, ha a jogbiztonsággal konkuráló más alkotmányos elv elkerülhetetlenné teszi és ezzel nem okoz céljához képest aránytalan sérelmet {24/2013. (X. 4.) AB határozat, Indokolás [46]}. Megfordítva: az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésére figyelemmel a bírósághoz fordulás joga sem jelent korlátozhatatlan alanyi jogot a perindításra, a korlátozásra egy másik alapvető jog vagy alkotmányos érték védelméhez feltétlenül szükséges mértékben és az elérni kívánt céllal arányosan kerülhet sor {36/2014. (XII. 18.) AB határozat, Indokolás [66]}.

- [25] Ahogy arra a jogegységi határozat is rámutatott, a perakadálnak minősülő ítélt dolog alkotmányjogi megítélése során a jogállamiság részét képező jogbiztonság és az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rögzített bírósághoz fordulás joga konkurál egymással. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a jogalkotó megállapíthat olyan feltételeket, amelyek esetén kizárja annak lehetőségét, hogy a fél vélt vagy valós jogi igényét bírósági úton érvényesítse, a perakadályok szabályozása során azonban figyelemmel kell lenni a bírósághoz fordulás jogának érvényesítésére is, mint állami kötelezettségre {36/2014. (XII. 18.) AB határozat, Indokolás [71] bekezdés}. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a bírósághoz fordulás joga tartalmi követelményt foglal magában abban az értelemben, hogy a hatékony bírói jogvédelem lehetőségét kívánja biztosítani {8/2015. (IV. 17.) AB határozat, Indokolás [65]}. Ebből következően az ítélt dolog mint eljárási akadály alkotmányos érvényesülésének alapvető feltétele, hogy az adott döntés érdemi vizsgálat eredményeként szülessen meg, a perbe vitt jogok érdemi elbírálását tartalmazó döntés tarthat ugyanis igényt arra, hogy a jogrendszerben véglegesnek ismerjék el. Amíg az érdemi döntés véglegességének igénye a jogbiztonság alkotmányos elvét szolgálja, addig az ilyen jellemzővel nem rendelkező döntések res iudicata-ban megnyilvánuló eljárási akadályként való – téves – értékelése éppen az Alaptörvény érvényesülése ellen hat, mivel a bírósághoz fordulás jogát akadályozza {3335/2019. (XII. 6.) AB határozat, Indokolás [24]-[25]}.
- [26] A [22]-[25] bekezdésekben ismertetett alkotmánybírói gyakorlatot figyelembe véve a bíróság álláspontja szerint sérti a jogbiztonság elvét, ha az anyagi jogerő tárgyi terjedelmét az érvényesített követelésrészhez és nem az érvényesített és elbírált joghoz kötjük.
- [27] A jogegységi határozat többségi és eltérő álláspontja is rendkívül részletes dogmatikai érvelést és levezetést tartalmaz a keresettel érvényesített jog fogalmát illetően, amelyet a bíróság érdemben érinteni nem kíván, mivel megítélése szerint a jogbiztonság elve sérelmének alkotmányossági megítélése szempontjából a jogdogmatikai érvek kisebb jelentőséggel bírnak az alkotmányossági és alapjogi érvekhez képest. A bíróság e körben csupán azt emeli ki, hogy a követelés anyagi jogi fogalom [a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 8:1. § (1) bekezdés 5. pont], de bizonyos jogintézményeknél a Pp. is használja a követelés fogalmát (például pertárgyérték, pertársaság, perköltség, kereseti kérelem fajtái, beszámítás, közbenső ítélet), azonban az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének megítélése szempontjából irányadó Pp. 176. § (1) bekezdés d) pontja és 360. § (1) bekezdése következesen nem a követelés, hanem az „ugyanazon jog” kifejezést használja, amely a keresettel érvényesített jog fogalmának feleltethető meg. A Pp. 7. § (1) bekezdés 11. pontja szerint a keresettel érvényesített jog az az alanyi jog, amelynek érvényesítését anyagi jogi jogszabály biztosítja, ebből következően a követelést a keresettel érvényesített jog alapozza meg. A keresettel érvényesített jog elbírálása pedig nemcsak a teljes követelés, hanem követelésrész érvényesítése esetén is

megvalósul és ezzel a bíróság eleget tesz a Bszi. 2. § (1) bekezdésében foglalt feladatának, azaz a vitássá tett vagy megsértett jogról végleges döntést hoz.

- [28] Míg a jogbiztonság elve a jogerő védelmét és a bíróság döntésének véglegességét követeli meg, addig a jogegységi határozat éppen ellentétes eredményre vezet és jogbizonytalanságot eredményez. A felperes oldalán felmerülő pertaktikai okokon kívül nem hozható fel amellett érv, hogy a felperes a lejárt követelését több részletben érvényesítse. A pertaktikai szempontok ugyanakkor a bíróság álláspontja szerint meghaladják a bírósághoz való fordulás alapjogának kereteit, ez következik a Pp. 3. §-a szerinti – egyik fő jogalkotói célkitűzésnek minősülő és az egész peres eljárást átható – perkoncentráció alapelvéből is. A Pp. 361. §-a szerinti utóper jogintézménye is azt támasztja alá, miszerint a lejárt követeléseket egy perben kell érvényesíteni és csak a le nem járt szolgáltatásokra vonatkozó marasztaló ítélet esetében tett kivételt a jogalkotó az anyagi jogerőhatás alól.
- [29] Az anyagi jogerő terjedelmének az érvényesített joghoz kötött tartalmú értelmezése nem jelenti a bírósághoz fordulás jogának szükségtelen és aránytalan korlátozását, mivel a felperes nincsen elzárva attól, hogy a perben a teljes követelését érvényesítse, viszont dönthet úgy is, hogy csak részkövetelést érvényesít, a bírósághoz való fordulás joga ugyanis – hasonlóan a többi szabadságjoghoz – magában foglalja annak szabadságát is, hogy e jogával ne vagy ne teljes körűen éljen [1/1994. (I. 7.) AB határozat, ABH 1994, 29, 40.]. Ahogy arra a jogegységi határozat eltérő álláspontja rámutatott, a felperes a Pp. 2. §-a szerinti rendelkezési jogából fakadóan szabadon eldöntheti, hogy fordul-e bírósághoz és ha igen, milyen tartalmú döntést kér. Az anyagi jogi háttérű rendelkezési elvből azonban nem következik, hogy perbeli jogok gyakorlása terén is teljes szabadság illesse meg a feleket. A követelés több részletben történő érvényesíthetőségének kizárása csak a bírósághoz fordulás jogának módját korlátozza (Indokolás [61]), amely korlátozás nem szükségtelen és aránytalan a jogbiztonság részét képező jogerő védelme érdekében.
- [30] A jogegységi határozat alkalmazásának eredményeként ugyanakkor több területen is a jogállamiságot sértő jogbizonytalanság alakulhat ki a következők szerint. A jogegységi határozatból következően a Pp. 176. § (1) bekezdés d) pontja szerinti perfüggőség sem áll fenn, ha a felperes két vagy több követelésrészt egyszerre érvényesít, amelyet a követelések hatásköri szempontból való feldarabolásával, illetve a vagylagos illetékességi okok alapján megtehet akár eltérő hatáskörű és illetékességű bíróságok előtt is. Mindez azt eredményezheti, hogy ugyanazon követelést illetően egymásnak ellentmondó döntések születnek, figyelemmel arra is, hogy a Pp. 117. § (2)-(4) bekezdései nem minden esetben teszik lehetővé a különböző bíróságok előtti perek egyesítését. További jogbizonytalanságot eredményez, hogy a felperes az előbbi esetben akár a teljes követelés összegét meghaladó részköveteléseket is érvényesíthet, miközben az eltérő bírósági fórumoknak arra is figyelemmel kell lenni, hogy az összességében megítélt teljes követelés ne haladja meg a felperest ténylegesen megillető összeget. A hatásköri szabályok negligálására is lehetőséget ad a jogegységi határozat, mivel a törvényszék mint a jogalkotó által általános hatáskörű bíróságnak szánt bírósági fórum [Pp. 20. § (1) bekezdés] a harmincmillió forintot meghaladó követelések feldarabolása esetén kikerülhető. A jogbiztonság ellen hat a jogegységi határozat azért is, mert lehetővé teszi a megállapítási kereseti kérelem Pp. 172. § (3) bekezdésében meghatározott – a bíróság által egyébként hivatalból vizsgálendő – feltételeinek kikerülését azzal, hogy a felperes egy alacsonyabb összegű követelésrészt érvényesítésével funkciójában gyakorlatilag pozitív megállapítási keresetet terjeszt elő (ún. próbaper), miközben a teljes összegre nézve kérhető lenne marasztalás is. Az alacsonyabb összegű részkövetelésben történő marasztalás esetén a felperes a fennmaradó, nagyobb összegű követelését is érvényesíthetné, ráadásul akként, hogy a korábbi perben elbírált anyagi jogi

feltételek az újabb perben már nem lennének vitathatók. Fordított megközelítésben viszont jogbizonytalansággal jár a jogegységi határozat azon ok miatt is, hogy a felek az újabb perben korábban nem állított tényre anélkül tudnak hivatkozni, hogy a mulasztás miatti önhiba hiányát vizsgálni kellene, mindez pedig a perújítás Pp. 393. § a) pontja szerinti okának kiüresítésével jár.

- [31] Az Alkotmánybíróság a tisztességes eljárás (fair trial) alkotmányos követelményének dogmatikáját a 6/1998. (III. 1.) AB határozatban foglalta össze. E szerint „[a] tisztességes eljárás követelménye olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet megítélni. (...) Egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása mellett lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes” {6/1998. (III. 1.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95, megerősítette: 36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [31], 3/2014. (I. 21.) AB határozat, Indokolás [59] és [73]}. A tisztességes eljáráshoz való jog mint „anyajog” részjogosítványai többek között az ésszerű határidőn belüli elbírálás és a fegyverek egyenlőségének követelménye {3046/2019. (III. 14.) AB határozat, Indokolás [66], 22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [49]}. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a tisztességes eljáráshoz való jog egyes részjogosítványai abszolút jellegűek abban az értelemben, hogy megsértésük lényegében – mivel maguk is mérlegelés eredményei – automatikusan alaptörvény-ellenesség megállapítására vezet, mint például a pártatlan bírósághoz való részjogosultság sérelme, más részjogosítványok korlátozása azonban nem feltétlenül jelent abszolút értelemben vett alaptörvény-ellenességet. A tisztességes eljáráshoz való jog részét képező részjogosultságok korlátozására az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében foglalt szükségességi és arányossági teszt alkalmazásával lehetőség van {5/2020. (I. 29.) AB határozat, Indokolás [45], 17/2015. (VI. 5.) AB határozat, Indokolás [103]}.
- [32] A bíróság megítélése szerint a jogegységi határozat szükségtelenül és aránytalanul korlátozza az ésszerű határidőn belüli elbíráláshoz való alapjogot. Jellemzően egyedi bírósági ügyekkel összefüggésben merül fel ezen alapjog sérelme, de a jogalkotóval szembeni elvárás is, hogy megteremtse az eljárás elhúzódásának megakadályozásához szükséges jogi kereteket és garanciális szabályokat (Alapjogi kommentár az alkotmánybírósági gyakorlat alapján, Novissima Kiadó, Budapest, 2021, Csink Lóránt (szerk.), 338. oldal). A bíróság álláspontja, hogy az ésszerű időn belüli elbírálás követelménye ugyanazon jog érvényesítése esetén önmagában nem szűkíthető le csupán az adott perre, hanem az ésszerű időtartamot a felek közötti jogvita teljes körű és végleges lezárásának figyelembevételével kell megítélni.
- [33] A jogegységi határozat alkalmazása azt eredményezheti, hogy a felperes a részkövetelések külön perekben történő érvényesítésével lényegesen elhúzhatja a jogvita végleges eldöntését, amelyet a jelen indítvány alapjául szolgáló per is megfelelően példáz, mivel a felperes különösebb indok nélkül a jogerős fizetési meghagyáshoz képest nem sokkal a régi Ptk. 324. § (1) bekezdése szerinti ötéves elévülési idő lejárta előtt indította meg az újabb pert. Az eljárás elhúzódásának megakadályozására a Kúria gyakorlata értelmében nem alkalmas az elévülés intézménye sem, mivel a Kúria BHGY-ben közzétett és a Bszi. 41/B. § (1) bekezdése szerint korlátozott precedenshatással járó Pfv.V.22.146/2017/8. számú ítélete szerint perindítás esetén az elévülés megszakadása nem korlátozódik arra az összegre, amelynek a megfizetése iránt a keresetet benyújtották. Az ítélet jogi indokolása (Indokolás [28]) szerint az elévülés jogpolitikai indoka ugyanis az, hogy nem kívánatos a kötelezettet hosszú időn át bizonytalanságban hagyni a követelés érvényesítése felől, mert az idő múlásával a követelés fennállásának vagy fenn nem állásának a bizonyítása rendszerint lényegesen nehezebb. A joggyakorlás hosszú időn át való elmulasztása alappal enged következtetni arra, hogy a jogosultnak az igényhez fűződő érdeke

is csökkent vagy megszűnt. Mindezen megfontolások esnek viszont akkor, ha a felperes a pert – akár a követelés egy részére vonatkozóan is – megindítja. Ilyen esetben már nem kell számolni a bizonyítékok elenyészésével és a keresetindítás ellentmond annak a feltételezésnek is, hogy a jogosultnak a jogérvényesítéshez fűződő érdeke csökkent vagy megszűnt (A Polgári Törvénykönyv Magyarázata, I. kötet, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1992, 801-802. oldal). Amennyiben tehát az irányadó joggyakorlatot követjük, a felperes a részkövetelések érvényesítésével megakadályozza a teljes követelés elévülését, így a jogvita végleges eldöntése az ésszerűség határait meghaladóan elhúzódhat.

- [34] Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a fegyverek egyenlősége részjogosítványnak nem csak a büntetőeljárásokban, hanem a polgári perekben is érvényesülnie kell [15/2002. (III. 29.) AB határozat, ABH 2002, 116, 118.]. A fegyverek egyenlőségének követelménye azt jelenti, hogy a perben résztvevő felek között eljárási szempontból helyes egyensúlyt (fair balance) kell felállítani és akkor sérül ezen alapjog, ha az egyik fél a másikhoz képest egyértelműen hátrányba kerül.
- [35] A bíróság álláspontja szerint a jogegységi határozat szükségtelenül és aránytalanul korlátozza a fegyverek egyenlőségének alapjogát és a felperes visszaélésszerű, illetve rosszhiszemű joggyakorlására ad lehetőséget a következő okok miatt. A jogegységi határozat indokolatlanul olyan pertaktikai eszközöket ad a felperes kezébe (lásd [30] bekezdés), amelyek már önmagukban is egyenlőtlenséget eredményeznek a felek viszonyában. Míg a felperes jogosult a követelés részekben történő érvényesítéséről dönteni, addig az alperes a Pp. valamennyi rendelkezését átható perkoncentráció elvéből eredően köteles – és egyben kénytelen is – a keresettel szembeni védekezését teljes körűen és kellő időben előadni, mivel ennek elmaradása már az első részkövetelés érvényesítésekor a marasztalásához vezethet. A követelések feldarabolásával a felperes a perköltséget indokolatlanul is megnövelheti és ha nincs eljárásjogi korlát, az alperes egyértelműen hátrányos helyzetbe kerül, mivel rákényszerülhet, hogy általa vitatott követelést is megfizessen az újabb költségigényes perek elkerülése érdekében (jogegységi határozat, Indokolás [61]). Ahogy a legfőbb ügyész és a jogegységi határozathoz fűzött eltérő álláspont is rámutatott, jelen jogszabályi keretek között nem tisztázott, hogy az újabb igény érvényesítésekor milyen módon és milyen jogkövetkezmények között lenne vizsgálható a felperes jóhiszemű és tisztességes eljárása (Indokolás [12], [66]). A fegyverek egyenlőségének követelményét sérti, hogy ugyanazon alanyi jog alapján lehetséges az alperes többszöri perlése, amely az alperes számára egyértelműen bizonytalan jogi helyzetet teremt és ezen az sem változtat, ha a felperes a fennmaradó követelés vonatkozásában jogfenntartással él, amelynek intézményét a polgári eljárásjog nem ismeri. Az alperes a részkövetelésről szóló jogerős döntés meghozatalát követően az idő előrehaladtával egyre inkább alappal feltételezheti, hogy a felperessel fennálló jogvitájukat véglegesen lezárták, miközben a felperes közvetlenül az ötéves elévülési idő lejárta előtt is érvényesítheti a fennmaradó követelést vagy annak egy további részét.
- [36] A bíróság szükségesnek tartja kiemelni, hogy a fegyverek egyenlőségének követelménye fokozottan sérül az olyan jogviszonyokban, ahol a felek már eleve nincsenek egyensúlyi helyzetben. Tipikusan ilyen eset, amikor követeléskezelő pénzügyi intézmény érvényesíti a kölcsönszerződésből eredő, banktól megvásárolt követelését a fogyasztónak minősülő adóssal szemben. Ezen jogviszonyokban a polgári jog, illetve a fogyasztóvédelmi jog szabályai nem minden esetben nyújtanak megfelelő védelmet az eleve nehéz gazdasági helyzetben levő adós számára. Éppen ezen okból adott ki a Magyar Nemzeti Bank külön ajánlást a fogyasztóval szembeni követeléskezelési tevékenységről [2/2019. (II. 13.) MNB ajánlás], amely kötelező erővel ugyan nem rendelkezik, de részletes szabályokat tartalmaz a követeléskezelő által

1.P.20.167/2023/3. szám

követendő jóhiszemű és tisztességes eljárásra vonatkozóan. Ahogy a jelen indítvány alapjául szolgáló ügy is mutatja, a részkövetelések érvényesítésének lehetőségével gyakran a követeléskezeléssel üzletszerűen foglalkozó pénzügyi intézmények élnek, mivel a késedelemi kamat jelentős mértékére tekintettel a követeléskezelőnek nem feltétlenül az az érdeke, hogy mielőbb hozzájusson a teljes követeléshez, ugyanis a részkövetelések éppen elévülési időn belüli érvényesítésével jelentősen tudja növelni a megfizetendő járulékos költségek összegét. Mindez pedig aránytalanul torzítja a fegyverek egyenlőségének követelményét az amúgy is kiszolgáltatottabb helyzetben lévő adós hátrányára.

VI. Kifejezett kérelem az Alkotmánybíróság döntésére vonatkozóan

- [37] Minderre figyelemmel a bíróság kéri, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a jogegységi határozat alaptörvény-ellenességét és azt semmisítse meg, valamint rendelkezzen annak alkalmazása kizárásáról a Zalaegerszeg Járásbíróságon 1.P.20.167/2023. szám alatt folyamatban levő perben.
- [38] A bíróság az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja, az Abtv. 25. § (1) bekezdése, 37. § (2) bekezdése és a Pp. 131. § (1) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló eljárását hivatalból kezdeményezte és a Pp. 126. § (1) bekezdés b) pontja alapján a peres eljárást felfüggesztette.
- [39] A végzés Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezéséről szóló rendelkezése ellen a Pp. 365. § (2) bekezdés b) pontjából következően, a felfüggesztésről szóló rendelkezés ellen pedig a Pp. 128. § (5) bekezdése alapján külön fellebbezésnek nincs helye.

Zalaegerszeg, 2023. március 3.

Dr. Mazzag Judit s.k.
bíró

